

„Mně se to nelíbí.“ V Lukavici učí děti ozvat se i řešit konflikty

25.6.2026 - Barbora Postránecká | Eduzmena

V malotřídní škole v Lukavici na Zábřežsku sázejí místo jednotného tempa a klasického známkování na vrstevnické učení, badatelskou výuku a sebehodnocení. Chtějí, aby každé dítě mohlo zažít úspěch. Přicházejí sem kvůli tomu nejen místní, ale i děti odjinud: některé s obtížemi, jiné proto, že v běžné škole nenašly své místo.

„Tento týden slavíme Den země,“ oznamuje třetí dubnový týden Zdeňka Míčová, dlouholetá lukavická učitelka a momentálně statutární zástupkyně do doby, než zřizovatel vybere nové vedení školy. Ráno si všechny děti oběhly školní budovu, jak je tady každodenním zvykem, aby se před výukou provětraly a zahřály. Teď už sedí ve velké třídě v kruhu, všech pět ročníků, které čítají celkem devětadvacet dětí. Házejí mezi sebou klubko a vytvářejí síť – síť lidí, kteří spolu žijí na jedné planetě. Otázka zní: Co mají na naší Zemi rádi? Každý, kdo dostane klubko do ruky, může něco říct. Padají slova jako rodina, příroda, koně. Jedna žačka pak řekne, že má ráda Marii Terezii, protože vymyslela školu.

Na první pohled působí malotřídka vzdálená deset kilometrů od Zábřehu nenápadně. Uvnitř se ale odehrává trochu jiný typ výuky. „Důležité pro nás je, aby měly děti vnitřní motivaci, radost z učení, ale nejde jen o učení. Chceme, aby rozuměly samy sobě, uměly říct, co potřebují, a obstály i mimo bezpečné prostředí školy,“ vysvětluje Zdeňka Míčová.

Do Lukavice jste přišla před deseti lety. Jaká škola to tehdy byla?

S tehdejší paní ředitelkou Ivanou Molkovou jsme si hned sedly a začaly se bavit o tom, jak je škola nastavená. Měly jsme pocit, že známkování a celý systém výuky není ideální. Iva se tehdy přihlásila do waldorfského semináře, chtěla se inspirovat tímto směrem. Rezonovala s námi myšlenka probudit v dětech touhu po poznání. To ale vyžaduje výuku, která dětem dává smysl — kde nejsou předměty oddělené, ale propojené v souvislostech, kde mohou žáci spolupracovat a s podporou učitele sami objevovat nové poznatky, místo aby byli pod neustálým tlakem na výkon a známky.

"Rezonovala s námi myšlenka probudit v dětech touhu po poznání. To ale vyžaduje výuku, která dětem dává smysl."

Kolik jste měli v té době tříd?

Původně jsme měli první třídu samostatně a pak spojenou druhou s třetí a čtvrtou s pátou. Jenže po nějaké době ubylo dětí, takže jsme první třídu spojili s druhou a pak jsme spojili třetí, čtvrtou a pátou. Řada rodičů měla tehdy pocit, že to nemůže fungovat, že už je to moc. My jsme jim ale vysvětlovali a pak i sami mohli vidět, že se to zvládnout dá. Vždycky když se rodičům něco nezdá, nabízíme jim, že se k nám mohou přijít podívat a klidně s námi být i během vyučování.

Jak vypadá výuka ve třídě, kde jsou dva, nebo dokonce tři ročníky?

Rozhodli jsme se učit v blocích. První dvě hodiny jsou spojené, pak je půlhodinová přestávka, kdy chodíme na školní zahradu, a po ní následuje další blok učení. Tady jsme se inspirovali waldorfem, který má taky bloky. Výhodou je, že toho během hodiny a půl hodně stihnete, zejména když děláte skupinovou či badatelskou práci či pracujete na nějakém větším projektu.

V čem je výhodné, když spojíme během výuky různě staré děti?

Někdy ti rychlejší třeba řeknou: „Můžu vám dělat asistenta, paní učitelko?“ Využíváme taky

vrstevnické učení. Tím, že něco vysvětlují mladším, tak tomu sami lépe porozumí. Hodně nám v tom pomáhá i matematika podle profesora Hejného, podle níž učíme. Děti na úlohách pracují ve skupinách napříč ročníky, hledají různé cesty a přicházejí na řešení samy. Někdy na to přijde jeden, jindy druhý – a vždycky to nemusí být ten, kdo nejrychleji počítá. Máme tady chlapce, který bez tabulky s násobilkou nepracuje, má velmi specifické poruchy chování i učení, i přesto někdy dokáže velmi dobře porozumět složité slovní úloze, s níž si jeho spolužáci nevědí rady. To, že něco takového může zažít, je velmi cenné. Každé dítě by mělo dostat šanci zažít úspěch.

Předpokládám, že menší kolektiv a individuální přístup bude vyhovovat zejména dětem s různými specifiky?

Chodí k nám různé děti – třeba jsme tu měli jednu žačku s IQ pod sedmdesát, prošla u nás prvním stupněm a pak zvládla i druhý stupeň na běžné základní škole. Máme tu i děti s poruchou autistického spektra či těžkým ADHD. Díky těmto zkušenostem jsme zjistili, že to jde – a že nám takový způsob práce dává smysl. Postupně se o nás začalo vědět, takže nám pedagogicko-psychologické poradny občas posílaly děti, se kterými si jinde nevěděli rady. Možná i proto, že jsme malotřídka a máme spojené ročníky, jsme zvyklí pracovat s různorodostí a výuku přirozeně přizpůsobovat a diferencovat.

Nestává se vám někdy, že si vás najdou rodiče, jejichž dítě nemá žádnou diagnózu, ale ve velké škole a v početných třídách prostě nezvládlo tempo nebo tlak na výkon?

Už se nám to právě stává. Přicházejí k nám rodiče, kteří hledají spíš rodinné, individuální a klidné prostředí. Většina našich dětí je ale místních. Zřizovatel, tedy obec, školu podporuje. Nedávno ji zrekonstruoval a během roku máme pár společných akcí, které školu s obcí propojují.

Umět se postavit za sebe

Učí se vždycky všichni spolu napříč ročníky?

Vždycky ne, záleží na tématu hodiny a cíli. Někdy jsou žáci oddělení podle ročníků, často v češtině nebo v matematice, jindy se naopak propojují, třeba předmět Člověk a jeho svět, kde mám čtvrtáky a pátáky dohromady. Rodiče se někdy bojí, že se budou třídy navzájem rušit, když jedněm něco vysvětlují a druzí dostanou samostatnou práci. Ale opak je pravdou – jsou tak zabraní do práce, že je okolí neruší. Když cítí, že je na ně ve třídě moc hluku a potřebují klid, vědí, že můžou odejít na chodbu a nemusí nikomu nic vysvětlovat. Jen o tom potřebuji vědět.

Mají rodiče ještě jiné obavy?

Často zmiňují obavy z náročného přechodu na druhý stupeň do jiné školy. Myslím si ale, že děti od nás odcházejí velmi dobře připravené. Pracujeme hodně s tím, aby dokázaly mluvit samy za sebe, říct, co jim vadí, a zároveň respektovat druhé. Máme třeba jednoduché pravidlo: „Mně se to nelíbí.“ Jakmile to někdo řekne, ostatní to musí respektovat. A pokud se něco nedaří vyřešit, děti samy můžou svolat takzvaný parlament. To znamená, že si sedneme do kruhu a v bezpečném prostředí si řekneme, co se děje a co potřebují od ostatních. Nebo když vznikne konflikt mezi dvěma dětmi, sedneme si a tyto dvě děti mluví spolu, my dospělí jsme spíš jako mediátoři. Neřešíme to za ně, chceme, aby si to dokázaly říct mezi sebou, vysvětlit si to, naslouchat si. Na to máme dobrou zpětnou vazbu.

Jakou?

Třeba když odcházejí na druhý stupeň – často na ZŠ Boženy Němcové v Zábřehu, tak tamní učitelé říkají, že naše děti se umějí ozvat. Umějí říct, co potřebují, což je pro nás klíčové. Říct si, co potřebuju, postavit se sám za sebe a vědět, že i když mám něco jinak než ostatní, je to v pořádku.

"Vždycky když se rodičům něco nezdá, nabízíme jim, že se k nám mohou přijít podívat a klidně s námi být i během vyučování."

Před dvěma lety jste se proškolili v programu Vysvědčení jinak, který do škol přináší formativní vzdělávání, což je přístup postavený na sebehodnocení a jiné zpětné vazbě než jen na známkách. Tento přístup chce do prvních a druhých tříd povinně zavést i ministerstvo školství. Co vám to dalo?

Byli jsme v úplně prvním běhu, který před třemi lety nabízel MAP (projekt Místní akční skupiny Horní Pomoraví, která loni s Nadačním fondem Eduzměna spoluzaložila Centrum podpory vzdělávání Šumpersko- Zábřežsko). Díky tomu dnes máme první a druhou třídu, kde jedeme čistě formativně. Přihlášily jsme se tehdy na školení ještě s jednou kolegyní a celé to pro nás bylo hodně překvapivé.

Proč?

Už předtím jsme měli slovní hodnocení společně k vysvědčení. Naše původní motivace ale byla, že se ho na kurzu naučíme líp psát. Jenže ten kurz byl úplně o něčem jiném: zaměřuje se na práci s dětmi, vlastně vám to kompletně změní přístup k učení. Člověk musí začít přemýšlet úplně jinak a odbourat „šikulkování“ a hodnocení, na které jsme byli zvyklí.

Jak tedy dnes u vás vypadá výuka, respektive hodnocení?

Každé dítě dostane svůj plán učení na celý týden. U každého předmětu má napsané, co se budeme daný týden učit. Na konci týdne pak každý sám reflektuje a hodnotí svůj posun, zda danou látku zvládá dobře, nebo na půl, anebo ještě ne. Já pak buď hodnocení zakroužkuji, jako že souhlasím, anebo mu vysvětlím, k čemu se kloním já. Od třetí třídy začínáme i se známkami. Přijde nám důležité, aby se s nimi děti naučily pracovat v bezpečném prostředí a zvládly pak přechod na druhý stupeň, což jsme hodně konzultovali se školami, kde formativní hodnocení funguje dlouhodobě. Pak si tvoříme plán na další týden, já tam zase napíšu, co nás čeká, a děti si tam mohou přepsat, co si ještě potřebují procvičit z minulého týdne. Ale nepíšeme tam jen látku typu násobilka nebo vyjmenovaná slova, ale taky kompetence, například že se učíme vnímat svoje pocity a popsat je. O daných kompetencích se pak s žáky bavíme, integrujeme je do výuky.

A rodiče tyto plány znají?

Ano, plány na další týden si děti v pátek nesou domů. A co je ještě skvělé, je vrstevnické hodnocení. Děti si ve dvojicích mohou říct, co jim šlo nebo nešlo a spolužák jim dá zpětnou vazbu, nebo třeba řekne, jak si s tím poradil on. Ve čtvrtletí na takzvaných triádách (schůzka, kde je rodič, dítě a učitelka) máme zase takzvanou mapu pokroku. Děti si opět vyplňují, co jim jde, co méně, na čem chtějí ještě zapracovat, a pak to porovnáváme s jejich hodnocením z předešlého čtvrt roku. Mohou se podívat, v čem se zlepšily, co se změnilo. Nedávno se mi stala zajímavá věc. Jeden náš žák si v mapě pokroku napsal, že mu jde hůř práce ve skupině. Ptala jsem se ho, proč to tak najednou vidí. A on na to, že teď už je páťák, je nejstarší a to je úplně jiná role, těžší. A ještě jednu věc jsme začali dělat. Hodně se nám osvědčilo, když si děti začaly vytvářet vlastní krizové plány. Poprvé si je zkoušely sestavit před rokem a teď se k nim znovu vracíme a upravujeme je. Učí se díky tomu rozpoznat, kdy je toho na ně moc – pokud cítí tlak ve škole, mají hodně úkolů nebo prožívají něco náročného doma. Ptáme se, na koho by se v náročných chvílích obrátily nebo jaké aktivity mohou dělat, aby jim bylo líp.

Jací máme být my, učitelé

Kdybyste měla zpětně zhodnotit, jak moc vám tento směr, tedy formativní hodnocení, proměnil práci ve škole, co je ještě zásadní?

S kolegy jsme se o tom hodně bavili, zapojili jsme do toho i naši mateřskou školku, aby s tímto přístupem začali pracovat i tam. Dospěli jsme k tomu, že je důležité nejen vědět, co a jak budeme děti učit, ale také si ujasnit vizi školy – tedy co je pro nás důležité, jaké dítě má z naší školy odcházet, jak má být vybavené a jací máme být my jako učitelé, kteří ho k tomu vedou.

Vize a profil absolventa jsou témata, o nichž mluví i ministerstvo školství, že je bude po

školách chtít.

Přesně tak. Dívali jsme se na alternativní školy, ale i na to, jak funguje vzdělávání ve světě, a hledali, co dává smysl právě pro naše děti.

K čemu jste došli?

Že povolání pro děti, které dnes učíme, možná ještě ani neexistují. Takže nemůžeme jet postaru, podle stejných učebnic a ve stejném systému. Uvědomili jsme si, že je potřeba výuku proměnit – což nám umožnil už současný rámcový vzdělávací program ministerstva školství.

V regionu nově funguje Centrum podpory vzdělávání Šumpersko-Zábřežsko. Je pro vás nějak užitečné?

Pro nás bylo důležité jejich mapování školy. Přijeli a bavili se s učiteli, žáky i rodiči a pak nám řekli, co se nám daří, co méně. Zbavili nás pochybností a potvrdili, že jdeme správnou cestou, na které nás i nyní podporují. Z jejich mapování vyšlo, že jsou tady děti spokojené a chodí sem rády.

<https://www.eduzmena.cz/cs/aktualne/detail/mne-se-to-nelibi-v-lukavici-uci-deti-ozvat-se-i-resit-konflikty>